

NEW HORIZON
Civil Society Organization

Crna Gora
Ministarstvo za ljudska
i manjinska prava

JEZIK MOJE UPRAVE

Monitoring izvještaj

Naziv publikacije:
JEZIK MOJE UPRAVE

NEW HORIZON
Civil Society Organization

Izdavač:

NVO „Novi Horizont“

ul. Kodre bb, Ulcinj

Tel: +382 68 300 603

E-mail: horizon@t-com.me

www.ngo-horizonti.org

 [newhorizonngo](https://www.facebook.com/newhorizonngo)

Za izdavača:

Nazif Veliq

Istraživački tim

Admir Gjoni

Almedina Dodiq

Mustafa Canka

Nermina Čaushi

Nazif Veliq

Prelom i dizajn:

Omer Muslica

Štampa:

Trio Pro (Ulcinj)

Ulcinj, oktobar 2019.

Analiza je urađena u sklopu projekta „Moj jezik – ravnopravan jezik“ koji sprovodi NVO „Novi Horizont“ u partnerstvu sa NVO „Ul info“. Projekat finansira Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u okviru oblasti razvoja i unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Sadržaj ovog teksta je isključiva odgovornost autora i ni na koji način ne odražava stavove donatora.

UVOD

Jedno od ključnih prava pripadnika manjina jeste da se slobodno služe svojim jezikom i pismom. Iz tog razloga, važnost ovog prava je prepoznata brojnim međunarodnim dokumentima. Jedan od njih je i UN **Deklaracija o Pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, religijskim ili jezičkim manjinama**, kojim se, između ostalog, određuje da manjine imaju pravo da koriste svoj jezik, kako u javnosti, tako i privatno, slobodno i bez uplitanja sa strane i diskriminacije.

Ipak, za ovu problematiku važniji su dokumenti kreirani od strane Savjeta Evrope, to jest **Evropska povelja o Regionalnim i Manjinskim jezicima** i **Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina**. Karakteristika ova dva dokumenta je da se u njima tretira i službena upotreba jezika, koja je uži pojam u odnosu na javnu upotrebu jezika koja je tretirana u UN deklaraciji. Tako, u već pomenutoj Okvirnoj konvenciji, je predviđeno da „u oblastima koje su tradicionalno ili u znatnom broju naseljene pripadnicima nacionalnih manjina, ukoliko ti pripadnici to zatraže, i kada taj zahtjev odgovara stvarnoj potrebi, potpisnice će nastojati da obezbjede koliko je to moguće, uslove koji bi omogućili da se manjinski jezik koristi u odnosima između tih pripadnika i organa uprave“. S druge strane, Evropskom poveljom, u dijelu mjera za unaprijeđenje upotrebe regionalnih ili manjinskih jezika u javnom životu, države članice se, između ostalog, obavezuju da omogućе korišćenje regionalnih i manjinskih jezika u podnošenju pismenih i usmenih predstavlki, kao i da lokalne vlasti objavljuju svoja zvanična dokumenta na odgovarajućim regionalnim i manjinskim jezicima.

Da bi osigurao demokratsko i pluralističko multietničko društvo, crnogorski pravni okvir propisuje ključne zaštitne mehanizme za jezička prava zajednica i obavezuje sve javne institucije i pružaoce usluga da poštuju ravnopravnu upotrebu i status službenih jezika.

Tako je **Ustavom Crne Gore**¹ predviđeno da je u službenoj upotrebi i albanski jezik, dok je **Zakonom o državnoj upravi**² precizirano da „organi državne uprave obezbjeđuju pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica ostvarivanje prava na upotrebu svog jezika i pisma u službenoj upotrebi, kao i na vođenje postupka i na njihovom jeziku u sredinama sa značajnim učešćem u stanovništvu, u skladu sa zakonom“. Odredba „značajno učešće stanovništva“ je precizno određena **Zakonom o manjinskim pravima i slobodama**³, gdje se Članom 11, između ostalog, definiše da „u jedinicama lokalne samouprave u kojima pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica čine većinu ili najmanje 5% stanovništva, prema rezultatima dva posljednja uzastopna popisa, u službenoj upotrebi je i jezik tih manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica“. Isto tako, prema **Zakonu o lokalnoj samoupravi**⁴ „u opštinama gdje većinu ili značajan dio stanovništva čine pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, plan (održavanja javne rasprave, prim.aut.) sadrži i način obezbjeđivanja učešća manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i na njihovom jeziku“. Treba napomenuti da je i **Statutom Opštine Ulcinj**⁵ određeno da su „u opštini Ulcinj u službenoj upotrebi ravnopravno crnogorski, odnosno srpski jezik ijekavskog izgovora, latinično i ćirilično pismo i albanski jezik i pismo“.

Crna Gora je isto tako utvrdila i **Strategiju manjinske politike**⁶, kao osnovni planski dokument koji definiše politiku Vlade Crne Gore u oblasti poštovanja i zaštite prava manjina, gdje je upotreba jezika i pisma dio područja djelovanja i prioriteta.

1 Ustav Crne Gore, "Službeni list CG", br. 1/2007 i 38/2013 - Amandmani I-XVI

2 Zakon o državnoj upravi, "Službeni list Crne Gore", br. 078/18 od 04.12.2018

3 Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, "Službeni list Republike Crne Gore", br. 031/06 od 12.05.2006, 051/06 od 04.08.2006, 038/07 od 22.06.2007, Službeni list Crne Gore", br. 002/11 od 12.01.2011, 008/11 od 04.02.2011, 031/17 od 12.05.2017

4 Zakonu o lokalnoj samoupravi, "Službeni list Crne Gore", br. 2/2018 i 34/2019,

5 Statut Opštine Ulcinj, "Službeni list Crne Gore - opštinski propisi", br. 5/2007, 9/2009 i 16/2011.

6 Strategija manjinske politike, jun 2008. godine.

ALBANSKI JEZIK IZGUBLJEN U PRIJEVODU

Internet stranica Opštine Ulcinj⁷ je trojezična platforma (na albanskom, crnogorskom i engleskom jeziku), gdje se objavljuju informacije koje se tiču aktivnosti i radu ove lokalne samouprave. Dok su na engleskom jeziku objavljene samo opšte informacije vezano za grad Ulcinj i njegovu upravu, stranice na albanskom i crnogorskom jeziku sadrže aktuelnosti i informacije od važnosti za građane ove opštine, a čije objavljivanje je predviđeno **Zakonom o slobodnom pristupu informacija**⁸. Predmet ove analize je, između ostalog, usporedba sadržaja internet stranice Opštine Ulcinj, na albanskom i crnogorskom jeziku, koji su u službenoj upotrebi u ovoj lokalnoj samoupravi.

Internet stranica Opštine Ulcinj ima sedam glavnih kategorija, koje su iste na oba jezika: AKTUELNOSTI, PREDSJEDNIK OPŠTINE, SKUPŠTINA OPŠTINE, LOKALNA UPRAVA, SERVIS ZA GRAĐANE, O ULCINJU i INFO.

U okviru kategorije „**AKTUELNOSTI**“⁹ uglavnom su objavljene informacije o događajima i aktivnostima u kojima učestvuju javni funkcioneri. Sadržaj ove kategorije na albanskom i crnogorskom jeziku je sličan: od 01. januara do 24. septembra 2019. godine, **64** aktuelnosti je objavljeno na albanskom jeziku, a na crnogorskom dvije više, odnosno **66**.

Ako uporedimo kategoriju „**PREDSJEDNIK OPŠTINE**“¹⁰, primjetno je da su na oba jezika objavljene biografije i opis poslova članova kabineta, što spada u opšte informacije. Ipak, specifičnije informacije, kao što su odluke i ugovori, su objavljeni samo na crnogorskom jeziku. Primjer je sekcija **ODLUKE I UGOVORI** koja je prazna na albanskom jeziku, dok je na crnogorskoj verziji internet stranice popunjena sa ukupno 315 ugovora i 12 odluka¹¹. Interesantan primjer je i **Odluka o izboru predsjednika Opštine Ulcinj**, koja je objavljena samo na verziji stranice na crnogorskom jeziku, iako je sami dokument sačinjen dvojezično.

VENDIMET DHE MARRËVESHJET

KABINET PREDSJEDNIKA: ODLUKE I UGOVORI

Kabinet Predsjednika: Ugovori

SEE LIST OF ALL FILES

Kabinet Predsjednika: Odluke

Downloads: 12

7 Internet stranica Opštine Ulcinj, <http://www.ul-gov.me/Naslovna>

8 Zakon o slobodnom pristupu informacija, "Službeni list Crne Gore", br. 044/12 od 09.08.2012, 030/17 od 09.05.2017)

9 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1120/Aktuelnosti.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

10 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1102/Predsjednik-Opstine.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

11 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1126/Odluke-i-ugovori.shtml>(pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

Situacija je slična i u okviru kategorije „**SKUPŠTINA OPŠTINE**“¹² Opšte informacije koje obuhvataju biografije, opise poslova i nadležnosti, kao i liste odbornika i članova radnih tijela su objavljene na oba jezika. Ove informacije, osim što imaju opšti karakter, su praktično trajne, odnosno vrlo malo ili nimalo se mijenjaju tokom trajanja mandata. Isto tako, dnevni red sa sjednica Skupštine opštine Ulcinj je objavljen na albanskom i crnogorskom jeziku, posebno od konstituisanja novog saziva ovog doma. Izuzetak je dnevni red sa Treće sjednice prvog redovnog zasjedanja, iz 25. jula 2018. godine, koji nije objavljen na albanskom jeziku. Odluke koje su usvojene u ulcinjskom Parlamentu od početka aktuelnog saziva pa do 13. avgusta 2018. godine su objavljene na oba jezika, osim Odluke o izboru Predsjednika Skupštine opštine Ulcinj, koja je objavljena na albanskoj verziji internet stranice, ali na crnogorskom jeziku. Odluke koje su usvojene od 13. avgusta 2018. godine pa do kraja te iste godine (ukupno 32), su objavljene samo na verziji internet stranice na crnogorskom jeziku, dok su tokom 2019. godine 32 usvojene odluke objavljene na crnogorskom jeziku, a 22 na albanskom.¹³

Vendim per zgjedhijen e kryetarit të Kuvendit Komunës së Ulqinit

Na osnovu člana 45. Zakona o lokalnoj samoupravi (“Službeni list Crne Gore -“br.02/18) , i člana 67 Statuta Opštine Ulcinj (“Službeni list Crne Gore -“opštinski propisi”br.16/11)Skupština opštine Ulcinj, na sjednici održanoj dana: 25.04.2018.god. donijela je

O D L U K U

O IZBORU PREDSEDNIKA SKUPŠTINE

U kategoriji „**LOKALNA UPRAVA**“ su postavljene sekcije koje obuhvataju opšte informacije o sekretarijatima, službama i kancelarijama koje djeluju u okviru Opštine Ulcinj. Te opšte informacije obuhvataju personalne i kontakt informacije starješina organa, kao i opis poslova i nadležnosti organa i objavljene su na oba jezika.¹⁴

U okviru kategorije „**SERVIS ZA GRAĐANE**“¹⁵ jedna od sekcija je „Zahtjevi i obrasci“, gdje bi trebali biti postavljeni obrasci koje građani svakodnevno koriste u završavanju poslova iz domena lokalne samouprave. Ipak, građani koji žele da koriste formulare na albanskom jeziku, a iste žele da preuzmu sa internet stranice Opštine Ulcinj, djelimično su u mogućnosti da to i urade, jer je većina njih samo na crnogorskom jeziku. Preciznije, od **73 zahtjeva i obrazaca** koji su postavljeni na internet stranici Opštine Ulcinj na crnogorskom jeziku, **samo 46 su postavljeni na verziji te stranice na albanskom jeziku**. Veoma dobar primjer je Sekretarijat za privredu i ekonomski razvoj, koji od **33 zahtjeva i obrazaca** za usluge iz njegove nadležnosti, a koji su postavljeni na crnogorskom jeziku, njih **31** je postavljeno i na albanskom jeziku. S druge strane, kao loš primjer možemo izdvojiti Sekretarijat za prostorno planiranje i održivi razvoj, gdje od 10 formulara koji su postavljeni na internet stranici Opštine Ulcinj na crnogorskom jeziku, nijedan od njih nije postavljen na stranici na albanskom jeziku.¹⁶

Sekretarijat za prostorno planiranje i održivi razvoj je u okviru kategorije „SERVIS ZA GRAĐANE“ na internet stranici Opštine Ulcinj postavio 10 formulara na crnogorskom jeziku, a nijedan na albanskom jeziku.

U okviru iste kategorije postoji posebna sekcija „**Slobodan pristup informacijama**“. Nijedan dokument unutar ove sekcije, pa ni Vodiči za pristup informacijama, čije objavljivanje je obavezno Zakonom o slobodnom pristupu informacijama, nije objavljen na Albanskom jeziku.¹⁷ Štaviše,

Nijedan Vodič za slobodan pristup informacijama nije objavljen na Albanskom jeziku.

¹² <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1103/Skupstina-Opstine.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

¹³ <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1133/Usvojene-odluke.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

¹⁴ <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1104/Lokalna-Uprava.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

¹⁵ <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1105/Servis-za-gradjane.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

¹⁶ <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1150/Zahtjevi-i-obrazci.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

¹⁷ <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1152/Slobodan-pristup-informacijama.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

klikom na bilo koji od 14 Vodiča za pristup informacijama, za svaki organ ili službu u okviru ove lokalne samouprave, posjetilac se po automatizmu preusmjerava na verziju na crnogorskom jeziku internet stranice Opštine Ulcinj. Zakonom o slobodnom pristupu informacija je predviđeno i objavljivanje Spiska službenika i namještenika, sa njihovim službeničkim i namješteničkim zvanjima, koji je objavljen na internet stranici Opštine Ulcinj, ali samo na crnogorskom jeziku.

Isto tako, **nijedan program rada** organa i službi Opštine Ulcinj nije objavljen na internet stranici ove lokalne samouprave na Albanskom jeziku.¹⁸ Uistinu, većina organa i službi Opštine Ulcinj nisu objavili svoj program rada ni na crnogorskom jeziku. Skupština opštine Ulcinj (Program rada za IV kvartal 2018. godine), Sekretarijat za budžet i finansije (Program rada za 2018. godinu), Sekretarijat za upravu i društvene djelatnosti (Program rada za 2018. godinu), Centar za informacioni sistem (Program rada za 2018. i 2019. godinu i Izvještaj o radu za 2018. godinu) i Služba zaštite i spašavanja (Program rada za 2019. godinu i Izvještaj o radu za 2018. godinu), su jedini organi/službe Opštine Ulcinj koji su objavili svoje Programe rada, ali samo na crnogorskom jeziku.

PROGRAM RADA I IZVJEŠTAJ O RADU SKUPŠTINE OPŠTINE

Program rada Skupštine Opštine za IV kvartal 2018 godine.

Datum: 28. Novembar 2018. | Veličina: 0.99MB | Adobe PDF

Unutar iste kategorije, ostale sekcije, kao što su „**Pitajte Opštinu**“, „**Prijavite korupciju**“ i „**Anketa**“ su postavljene na oba jezika. Takođe, „**Zahtjev za izdavanje izvoda iz matične knjige vjenčanih**“, osim što je postavljen na oba jezika, ima i opciju izbora jezika preuzimanja dokumenta, tj. tip izvoda, gdje je osim crnogorskog naveden i albanski jezik.

KËRKESA PËR LËSHIMIN E ÇERTIFIKATËS NGA REGJISTRI AMZË I TË KURORËZUARVE (RAK)

KOMUNA E ULQINIT Çertifikata nga RAK

Të dhënat për mënyrën e marrjes dhe qëllimin

Tipi i çertifikatës* Malazeze

Numri i kopjeve* Malazeze

 Shqipe

 Ndërkombëtar

Posljednje dvije kategorije, „**O ULCINJU**“ i „**INFO**“, su iste sadržine i informacije su objavljene na albanskom i crnogorskom jeziku.

„**DOKUMENTA**“ je jedna od posebnih kategorija u okviru internet stranice Opštine Ulcinj. Unutar sekcije „**Posljednja dodata dokumenta**“¹⁹ od početka 2018. godine pa do 24. septembra 2019. godine, dodato je **217** različitih dokumenata na crnogorskom jeziku. U isto vrijeme, na albanskoj verziji stranice dodato je **60** dokumenata, od kojih **10** nije prevedeno, tj. dodata su na crnogorskom jeziku i sve do jednog su odluke u nadležnosti lokalne samouprave, a koje su usvojene na sjednicama Skupštine opštine Ulcinj.

U okviru sekcije „**Posljednja dodata dokumenta**“, od početka 2018. godine pa do 24. septembra 2019. godine dodato je **217** dokumenata na crnogorskom, a **samo 50** na albanskom jeziku.

„**Planovi i programi Opštine Ulcinj**“²⁰ je sledeća sekcija unutar iste kategorije. Strateški plan razvoja

18 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1152/Slobodan-pristup-informacijama.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

19 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1108/Dokumenta.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

20 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1166/Planovi-i-program-Opstine-Ulcinj.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

Opštine Ulcinj 2016.–2020. sa svim pratećim aktima, Nacrt Lokalnog akcionog plana za mlade, Akcioni Plan za borbu protiv korupcije 2014-2020, Lokalni plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti, Program uređenja prostora opštine Ulcinj, Program privremenih objekata Opštine Ulcinj 2019 – 2023, kao i Planovi integriteta Opštine Ulcinj iz 2016. i 2018. godine dodati su u okviru pomenute sekcije na internet stranici Opštine Ulcinj na crnogorskom jeziku. Sa druge strane, u okviru iste kategorije, na stranici na albanskom jeziku, dodat je **samo Plan integriteta Opštine Ulcinj, a i on je sačinjen na crnogorskom jeziku.**²¹

U okviru sekcije „**Javne rasprave i objave**“, tokom 2018. i u prvih devet mjeseci 2019. godine, na internet stranici Opštine Ulcinj na crnogorskom jeziku objavljeno je **34** javna poziva, dok je u okviru iste sekcije na stranici na albanskom jeziku dodato **20** poziva iste prirode. Ipak, osim naslova i obavještenja o održavanju javnih rasprava, koji su objavljeni na albanskom jeziku, nacrti odluka, njih 9, za koje su se organizovale javne rasprave, su sačinjene samo na crnogorskom jeziku.²²

U istom periodu, unutar sekcije „**Javne nabavke**“, objavljeno je ukupno **57** obavještenja o javnim nabavkama na internet stranici Opštine Ulcinj na crnogorskom jeziku, a na verziji na albanskom jeziku nijedno. **Tačnije, na albanskom jeziku je zadnje obavještenje o javnim nabavkama objavljeno 13. marta 2017. godine!**²³

PROKURIMET PUBLIKE

13. Mars 2017.

NJOJIM PER PROKURIME PUBLIKE: NDËRTIMI I ROTONDOS TEK KOMUNA –FAZA E PARE E SHETITORES NENE TEREZA

Isto tako, u okviru iste sekcije, na crnogorskom jeziku su dodate i javne nabavke dva javna preduzeća čiji je osnivač Skupština opštine Ulcinj, tačnije JP „Za uzgoj i zaštitu divljači“ (dva obavještenja) i JP „Centar za kulturu“ (dva obavještenja), što nije slučaj sa internet stranicom na albanskom jeziku.

Zajednički imenilac sekcija „**Opšti akti**“, „**Prostorno planska dokumentacija**“, „**Studije i elaborati**“, „**Legalizacija bespravnih objekata**“ i „**Dokumenta: Glavni gradski arhitekta**“, na internet stranici Opštine Ulcinj na albanskom jeziku je da: **nemaju dokumente na albanskom jeziku, da su unutar njih dodati dokumenti na crnogorskom jeziku ili da se klikom posjetilac direktno preusmjerava na internet stranicu Opštine Ulcinj na crnogorskom jeziku.**

Zbog važnosti koju dokumenti obuhvaćeni tim sekcijama imaju za građane, ovom analizom želimo izdvojiti i sekcije „**Oglasi i konkursi**“²⁴ i „**Budžet**“²⁵. Dvadeset Oglasa ili konkursa su objavljeni na crnogorskom jeziku od 1. januara 2018. godine do 24. septembra 2019. godine, a samo pet na albanskom jeziku. U istom periodu, u okviru sekcije „Budžet“, na crnogorskom jeziku su objavljeni budžeti ove lokalne samouprave od 2014. pa do 2019. godine, dok **na albanskom jeziku nije objavljen niti jedan dokument te vrste**, šta više klikom se posjetilac preusmjerava, po automatizmu, na internet stranicu Opštine Ulcinj na crnogorskom jeziku. U smislu budžeta, pohvalno je što je Lokalna samouprava, u 2019. godini, izradila vodič za građane, koji je dvojezičan.

Nijedan budžet Opštine Ulcinj nije objavljen na albanskom jeziku.

U donjem djelu internet stranice Opštine Ulcinj su postavljeni prozorčići, takozvani baneri, koji posjetiocu olakšavaju pristup traženim dokumentima. Ukupno je 10 banera, koji su identični na albanskom i crnogorskom jeziku, i to: BUDŽET OPŠTINE, STATUT OPŠTINE, PRISTUP INFORMACIJAMA, ZAHTJEVI I OBRASCI, E-UPRAVA, LOKALNI IZBORI 2018, IZBORNA KOMISIJA, PREDSDJEDNIČKI IZBORI 2018, LEGALIZACIJA BESPRAVNIH OBJEKATA I GLAVNI GRADSKI ARHITEKTA.

21 <http://www.ul-gov.me/Planet-dhe-Programi-i-Komuns-s-Ulqinit/2823/Plani-i-integritetit-t-Komuns-s-Ulqinit.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

22 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1167/Javne-rasprave-i-objave.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

23 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1168/Javne-nabavke.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

24 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1171/Oglasi-i-konkursi.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

25 <http://www.ul-gov.me/Opstina-Ulcinj/1170/Budzet.shtml>, (pristupljeno dana 24.09.2019. godine)

Od dokumenata koji nisu navedeni u dosadašnjem dijelu analize, **Statut Opštine Ulcinj je objavljen na oba jezika, tj. na albanskom i crnogorskom jeziku. Treba napomenuti da je i novi Nacrt Statuta Opštine Ulcinj objavljen na oba jezika.**

Osim informacija i akata u okviru banera IZBORNA KOMISIJA, koji su objavljeni na oba jezika, informacije i analitičke kartice sa Lokalnih i Predsjedničkih izbora, koji su se održali 2018. godine, su objavljeni samo na crnogorskom jeziku.

TAJNOM POSJETOM DO JAVNIH PODATAKA

Druga metodologija koja je korišćena tokom izrade ove analize je "**Tehnika tajnog posjetioca**"²⁶, koja je podrazumijevala odlazak specijalno obučениh anketara u Opštinu Ulcinj i koji su bilježili i ocijenjivali različite parametre dvojezičnosti ove lokalne samouprave, tokom korišćenja te usluge. Njihov identitet nije bio poznat organu kojeg ispituju, predstavljali su se kao obični korisnici usluga, što im omogućilo da sa izvjesnom vjerodostojnošću ocjenjuju pružanje usluga u tom organu lokalne samouprave. Cilj istraživanja je bio da se stekne objektivna slika o pružanju javnih usluga na albanskom jeziku u Opštini Ulcinj. U ovom istraživanju, u opticaju su bili više različitih scenarija. Scenariji su obuhvatali najčešće poslove iz domena Opštine Ulcinj, ali i poslove za koje monitoringom proaktivnog objavljivanja informacija nisu nađeni formulari i obrasci na albanskom jeziku na internet stranici ove lokalne samouprave.

Tajni posjetioci su u Građanskom birou tražili sledeće formulare na albanskom jeziku:

- Zahtjev za jednokratnu novčanu pomoć,
- Zahtjev za izdavanje radne knjižice,
- Zahtjev za isplatu novčane naknade za novorođeno dijete,
- Zahtjev za obračunavanje naknade za privremenu lokaciju,
- Zahtjev za izdavanje uvjerenja o plaćenju godišnjoj naknadi za korišćenje komercijalnih objekata kojima je omogućen pristup sa opštinskog puta,
- Zahtjev za ovjeru knjige gostiju, knjige žalbi i blok računa,
- Zahtjev za izdavanje odobrenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti,
- Zahtjev za izdavanje građevinske dozvole,
- Zahtjev za postavljanje privremenog objekta,

Zahtjev za jednokratnu novčanu pomoć, Zahtjev za izdavanje radne knjižice i Zahtjev za isplatu novčane naknade za novorođeno dijete, formulare koji su u nadležnosti Sekretarijata za upravu i društvene djelatnosti, **posjetioci su dobili samo na crnogorskom jeziku.**

Zahtjev koji je dio kompetencija Sekretarijata za komunalne djelatnosti i zaštitu ambijenta, a odnosi se na obračunavanje naknade za privremenu lokaciju, posjetioci su dobili samo na crnogorskom jeziku, dok Zahtjev za izdavanje uvjerenja o plaćenju godišnjoj naknadi za korišćenje komercijalnih objekata kojima je omogućen pristup sa opštinskog puta, a koji je u nadležnosti istog sekretarijata, dobijen je u dvojezičnom formatu.

U dvojezičnom formatu su izdati i Zahtjev za ovjeru knjige gostiju, knjige žalbi i blok računa i Zahtjev za izdavanje odobrenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti, a koji su u djelokrugu usluga koje pokriva Sekretarijat za privredu i ekonomski razvoj.

Zahtjev za postavljanje privremenog objekta, sa svim pratećim formularima i uvjerenjima, a koji je u opsegu poslova Sekretarijata za prostorno planiranje i održivi razvoj, su posjetiocima dati na albanskom i crnogorskom jeziku, tj. u dvojezičnom formatu. Ipak, to nije bio slučaj sa Zahtjevom za izdavanje građevinske dozvole, u nadležnosti istog sekretarijata, **koji je, sa svim pratećim obrascima, dat samo na crnogorskom jeziku.**

DO DOKUMENATA NA ALBANSKOM PREKO SPI

Za informacije koje putem monitoringa proaktivnog objavljivanja informacija nismo našli na internet stranici Opštine Ulcinj, a tehnikom „tajnog posjetioca“ nismo dobili od strane službenika i namještenika Lokalne samouprave, koristili smo treću metodu analize, tj. slanje **Zahtjeva za slobodan pristup infor-**

²⁶ Tajna posjeta Građanskom birou Opštine Ulcinj u periodu od 05. – 15. jula 2019. godine.

macijama (SPI). Ova metodologija je podrazumijevala analitički pristup raznim aktima, formularima i dokumentima u cilju uočavanja i definisanja činjeničnog stanja na polju korišćenja albanskog kao službenog jezika u Opštini Ulcinj.

Od strane tri sekretarijata, Sekretarijata za prostorno planiranje i održivi razvoj²⁷, Sekretarijata za upravu i društvene djelatnosti²⁸ i Sekretarijata za komunalne djelatnosti i zaštitu ambijenta²⁹ tražili smo ukupno 8 dokumenata, i to:

- Zahtjev za jednokratnu novčanu pomoć
- Zahtjev za izdavanje radne knjižice
- Zahtjev za isplatu novčane naknade za novorođeno dijete
- Zahtjev za izdavanje urbanističko-tehničkih uslova
- Zahtjev za izdavanje građevinske dozvole
- Zahtjev za obračunavanje naknade za privremenu lokaciju
- Zahtjev za obračun komunalija.

Na sve naše zahtjeve nadležni sekretarijati su brzo odgovorili i dostavili sve tražene informacije. Iako one nijesu bile dostupne na internet stranici Opštine Ulcinj i na šalterima Građanskog biroa tokom procesa monitoringa, uvjerali smo se da ti dokumenti ipak postoje na albanskom jeziku u kancelarijama Lokalne uprave.

Imajući u vidu naša prethodna iskustva u korišćenju instrumenta Zahtjev za slobodan pristup informacijama, zadovoljni smo reakcijama Opštinskih organa.

INTERVJUI SA LOKALNIM FUNKCIONERIMA: DA ZAOKRUŽIMO PRIČU

Crna Gora se često ističe kao primjer multietničke demokratije i dobar model za čitav naš region. U mnogim slučajevima, ona bi zaista mogla poslužiti kao primjer, ali ne i u pogledu ostvarivanja prava korišćenja jezika i pisma manjinskih nacionalnih zajednica u administraciji, iako je tako nešto garantovano najvišim pravnim aktom ove države.

Ako je u konkretnom slučaju riječ o Opštini Ulcinj, onda se ta odredba nalazi i u Statutu, najvišem opštinskom pravnom aktu. Posebno zato što pripadnici albanskog naroda u Ulcinju, po posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, čine preko 70 odsto populacije.

Naša istraživanja i intervjui obavljani sa zapošljenima u organima Lokalne samouprave pokazuju da je *dvojezičnost nedovoljno obezbijeđena*, odnosno da se *u velikoj mjeri taj ustavni i zakonski princip ne poštuje*.³⁰

To je teško shvatljivo ako se zna da su u cijelom periodu višestranačja (već gotovo tri decenije) na vlasti u ovoj opštini nacionalne partije Albanaca. U aktuelnom sazivu lokalnog parlamenta od 30 odbornika koji podržavaju i čine izvršnu vlast 18 su iz redova nacionalnih stranaka ili koalicija.

Još je tako nešto nerazumljivije ukoliko se zna da je jezik jedan od najvažnijih elemenata nacionalnog identiteta Albanaca i što se pravo upotrebe jezika reflektuje na sva druga manjinska prava.

Takođe, ova lokalna samouprava bi dobrom praksom u primjeni dvojezičnosti poslala dobru poruku ka nacionalnom nivou. Jer, ako svoj jezik ne koriste u mjestima gdje čine apsolutnu većinu populacije, a njihovi politički predstavnici su dio lokalne vlasti, sa kojim pravom onda traže da se to poštuje na državnom nivou ili u onim mjestima gdje nijesu većina.

Ako bi se pokušali navesti razlozi za ovako nešto, odgovora je mnogo. Odbornik u opštinskom Parlamentu **Sabri Salaj** smatra da albanski i dalje ostaje za Albance u Crnoj Gori više govorni nego službeni jezik u upotrebi u lokalnim i državnim institucijama. „Razlog za to je nedostatak administrativne infrastrukture za institucionalizaciju i standardizaciju albanskog jezika u službenoj upotrebi“, uvjeren je on.

27 Zahtjev br. 05-1073/19 od 24.09.2019. godine

28 Zahtjev br. 03-188/19 od 24.09.2019. godine

29 Zahtjev br. 06-475/19 od 24.09.2019. godine

30 Strukturirani intervjui obavljani u periodu od 25.09.2019. do 30.09.2019. godine

Opštinski funkcioner **Milazim Mustafa** smatra da su tri razloga što crnogorski preovladava u službenim dokumentima lokalne uprave u Ulcinju. „*To je najprije autocenzura. Zatim, naše odluke ili pritužbe na naše odluke ponekad idu u sudove u kojima se koristi crnogorski jezik, pa smo u određenim slučajevima dužni da akt sačinimo samo na crnogorskom. I treće, zakoni nijesu prevedeni na albanski jezik, a odluke lokalnih organa se moraju uskladiti sa njima*“, kaže on.

Funkcionerka u lokalnoj vlasti **Teuta Mehmedović** je potvrdila da je upotreba crnogorskog jezika dominantnija, posebno pri izradi dokumenata kao što su odluke, ugovori i dr.

I sekretar Sekretarijata za ekonomiju i ekonomski razvoj **dr Agron Ibrahim** kaže da je to slučaj navodeći kao glavni razlog inspekcije sa državnog nivoa koje zbog nepoznavanja albanskog jezika ne uzimaju u razmatranje lokalne odluke i akte napisanih na albanskom.

Rukovodilac Opštinske službe zaštite i spašavanja Saubih Mehmeti, **Saubih Mehmeti** kaže da ni pravno ni stvarno ne vidi nikakvu prepreku za upotrebu albanskog jezika. „*Ali, ovdje prvenstveno nedostaju volja i spremnost zvaničnika i zaposlenih u lokalnoj administraciji da koriste albanski jezik. Sa izuzetkom nekoliko organa u lokalnoj administraciji, odnosno službenika, veoma malo se upotrebljava albanski jezik i to je za svaku kritiku, počevši od mene lično. Zbog 'nedostatka vremena' u 20 odsto slučajeva ni ja ne koristim pismo albanskog jezika ili kada se obraćam državnim organima*“, navodi on.

Sličan je stav odbornika **Haxhi Sulejmanija**. On je uvjeren da nedostaje volja da se unaprijedi korišćenje albanskog jezika, posebno kod jednog dijela zaposlenih u lokalnoj upravi, kao i da je na slabiju upotrebu uticala činjenica da još nije formirana kancelarija za prevode.

Svi učesnici u anketi tvrde da bi se stavljanjem u funkciju jednog takvog biroa ili službe, znatno poboljšalo stanje. Dilema je samo pri kojem sekretarijatu bi ona djelovala, ili bi, pak, trebala biti pri Kabinetu predsjednika Opštine.

Salaj kaže da je osnovni problem sa kojim se Opština suočava nedostatak finansijskih kapaciteta i dobrih kadrova koji bi kvalitetno prevodili. I ostali učesnici ukazuju na manjak profesionalnih prevodilaca.

„*Problem postoji samo u komunikaciji između institucija. On treba da bude riješen izmjenom zakona na državnom nivou, odnosno da albanski jezik bude službeni i u državnim institucijama*“, ocjenjuje Ibrahim. Predlaže se i da se obezbijede uslovi kako bi se, u sklopu posla, lokalni službenici i namještenici doobrazovali po ovom osnovu.

Neki učesnici, kao Sulejmani, smatraju da norme o upotrebi jezika treba da budu obavezujuće i da se, kao takve, unesu u Statut Opštine. On dodaje da bi se morale uvesti i kaznene mjere za neravnomjernu upotrebu albanskog, na svim nivoima.

S druge strane, službenik **Muhamet Nika** je uvjeren da bi Skupština opštine trebalo da simbolično nagrađuje sve one koji uredno primjenjuju dvojezičnost. Kao dobru praksu primjene dvojezičnosti na teritoriji ove lokalne samouprave on navodi ulcinjski Dom zdravlja i objekat podgoričke kompanije „Voli“. Dakle, u trgovini i u uslužnim djelatnostima su shvatili da je poznavanje i upotreba jezika sredine prednost. Vjerujemo da bi se to moglo „izmjeriti“ i ostvarenim prometom.

Tako bi trebalo da bude i u lokalnim i državnim organima, institucijama i ustanovama. Posebno u Ulcinju, u kojem je većina građana albanske nacionalnosti. Istovremeno znanje i albanskog i crnogorskog (srpskog, bosanskog i hrvatskog) jezika olakšava komunikaciju i doprinosi dobrim interetničkim odnosima u ovoj sredini.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Upotreba albanskog jezika u lokalnoj administraciji u Ulcinju treba da bude primjer na nivou cijele države. Ali, ovo istraživanje je pokazalo da to nije slučaj.

Lokalna samouprava Ulcinj i njeni zaposleni trebaju poštovati ustavne i zakonske norme, odnosno jezik većinskog stanovništva u ovoj opštini, kako bi im omogućili brz i jednostavan pristup informacijama na njihovom maternjem jeziku.

Opština Ulcinj samo djelimično objavljuje, na svojoj internet stranici, informacije od javnog značaja na albanskom jeziku. Iako je njihovo proaktivno objavljivanje obavezno, ova lokalna samouprava nedovoljno primjenjuje taj važan princip u radu javne uprave.

Dokumenti i formulari na albanskom jeziku, koji se najčešće koriste od strane građana za ostvarivanje njihovih prava, ne nalaze se na internet stranici Opštine Ulcinj ni na šalterima Građanskog biroa. Istovremeno, ova dokumenta postoje prevedena i mogu se neposredno preuzeti u kancelarijama nadležnih sekretarijata i službi. Administracija okrenuta potrebama građana i privrednika treba da pojednostavi pristup tim dokumentima i na albanskom jeziku.

Nedovoljno je da se tokom javne rasprave o budžetu za narednu godinu na albanskom jeziku objavi samo *Vodič za građane*. Građani trebaju uvijek da imaju puni uvid u opštinski budžet, jer to značajno doprinosi povećanju transparentnosti i odgovornosti u trošenju javnog novca.

Neobjavlivanjem svih usvojenih odluka i na albanskom jeziku, a prethodno njihovih nacрта i prijedloga, sužava se učešće najšireg broja građana u odlučivanju i njihovo uključivanje u kreiranje javnih politika značajnih za čitavu lokalnu zajednicu.

Naš višegodišnji monitoring rada lokalne uprave i ocjene zaposlenih i funkcionera u opštinskim službama i organima dovode nas do zaključka da bi se problem nedovoljne upotrebe albanskog jezika u procesu izrade službenih dokumenata i njihovo neobjavlivanje na internet stranici Opštine Ulcinj mogao prevladati osnivanjem posebne, specijalizovane kancelarije ili službe, koja bi se bavila samo prevodom, redakcijom i prilagođavanjem za objavljivanje i službenu upotrebu dokumenata na albanski jezik.

U svakom slučaju, potrebno je uložiti mnogo više volje, spremnosti i resursa i proaktivno djelovati u primjeni i ostvarivanju ustavnih i zakonskih normi kada je u pitanju upotreba albanskog jezika u službenoj upotrebi u lokalnoj upravi u Ulcinju.

NOVI HORIZONT (NH) je osnovan 6. septembra 1999. godine sa sjedištem u Ulcinju, odmah nakon što je Crna Gora dobila svoj prvi Zakon o nevladinim organizacijama.

Ova organizacija aktivno djeluje u oblasti jačanja lokalne demokratije i razvoju građanskog društva u jednoj maloj i specifičnoj zajednici tokom dvije decenije.

NH se zalaže za veći uticaj građana, posebno mladih u procesima kreiranja i donošenja odluka na lokalnom nivou vlasti. Svoja znanja i iskustva dijeli sa drugima i prihvata nova u procesu izgradnje građanskog društva.

Vizija NH je društveno aktivna zajednica, čiji građani imaju razvijen osjećaj međusobnog uvažavanja, pripadnosti i solidarnosti i koji se angažuju za zajedničko dobro.

Projekti NVO 'Novi Horizont' usmjereni su na ohrabrivanje mladih za učešće u procesu izrade javnih lokalnih politika, jačanje interkulturalnog dijaloga i preuzimanje odgovornosti u planiranju i razvoju zajednice.

Ova OCD nastoji da stvori generacije uspješnih omladinskih lidera, ali prije svega, savjesnih i odgovornih građana našeg društva.

NH uspješno gradi partnerstva i sprovodi projekte i u oblasti nadgledanja rada organa javne uprave, transparentnosti i odgovornosti u trošenju javnog novca, kao i zagovaranja sprovođenja reforme javne uprave na lokalnom nivou.

Za 20 godina aktivnog djelovanja, 'Novi Horizont' je izgradio prepoznatljiv imidž uspješne OCD u lokalnoj zajednici. NH je u kontinuitetu bio mjesto okupljanja lokalnih OCD i gostovanja predstavnika drugih organizacija iz Crne Gore i regiona. NH već nekoliko godina ima funkciju Lokalnog resursnog centra za OCD u lokalnoj zajednici, ali i predstavlja dobru sponu lokalnih vlasti i državnih institucija sa lokalnim organizacijama civilnog društva.

Novi Horizont sve svoje aktivnosti sprovodi na dvojezičnoj osnovi – crnogorskom i albanskom jeziku.

NEW HORIZON
Civil Society Organization

NVO "Novi Horizont"
ul. Kodre bb, 85360 Ulcinj
E-mail: horizon@t-com.me
www.ngo-horizonti.org
 [newhorizonngo](https://www.facebook.com/newhorizonngo)